

Reykjavík, 25. september 2019

Orkustofnun
os@os.is
Grensásvegi 9
108 Reykjavík

Athugasemdir Norðuráls við kerfisáætlun Landsnets 2019-2028

Inngangur og samantekt

Norðurál þakkar Orkustofnun fyrir tækifæri til að koma með athugasemdir við kerfisáætlun Landsnets. Jákvætt skref hefur verið tekið í átt til meira gagnsæis í framsetningu forsenda og útreikninga og höfum við hvatt Landsnet til að halda áfram á þessari braut. Sérstaklega ánægjulegt er að sjá að nú sé búið að bæta við valkosti fyrir lykilmjálfræðingur, sem lítur út fyrir að geta sinnt þörfum kerfisins vel næstu 10 árin.¹

Spár um umtalsverðar gjaldskrárhækkningar valda Norðuráli áfram verulegum áhyggjum þótt Landsnet haldi því fram að „fjárfestingar í flutningskerfinu leiði ekki til hækkunar á gjaldskrá til langs tíma og mun því uppbygging flutningskerfisins taka mið af því.“² Um 80% af notkun rafmagns á Íslandi er nýttur til framleiðslu í orkufrekum iðnaði³ fyrir erlenda markaði og samkeppnisfær flutningskostnaður raforku er einn af lykilmjálfræðingur í samkeppnisfærni þessara fyrirtækja og hann þarf að lækka.

Norðurál hefur hvatt Landsnet til að líta til helstu samkeppnislanda orkufreks iðnaðar sem keppa við íslenskan iðnað og greina flutningskostnað þeirra. Noregur og Kanada eru nærtæk dæmi. Flutningskostnaður í þessum löndum ætti að gefa Landsneti og raforkunotendum betri sýn á stöðu og samkeppnisfærni Íslands en samanburður við meðaltal innan ENTSO-E sem er sá samanburður sem Landsnet hefur notast við. Norðurál telur að slíkur samanburður sé ekki raunhæfur fyrir kerfi sem byggir einkum á þjónustu við orkufrekan iðnað sem er í harðri samkeppni við sambærileg fyrirtæki erlendis. Landsnet hefur bent á tölur frá World Energy Investment frá 2017, væntanlegum fjárfestingum sínu til stuðnings, þar sem sýnt er að fjárfesting í flutnings- og dreifikerfum hefur farið vaxandi. Hins vegar er líklegt að þessi fjárfesting tengist aukinni raforkuframleiðslu með sólar- og vindorku og aukningu á dreifðri framleiðslu, ekkert sem fellur undir uppbygginguna sem kerfisáætlun sýnir eða sviðsmyndirnar sem notaðar eru.

¹ Kerfisáætlun Landsnets 2019-2028, <https://framtidin.landsnet.is/langtimaaetlun/throun-meginflutningskerfisins-naestu-10-arin/>

² Kerfisáætlun Landsnets 2019-2028, <https://framtidin.landsnet.is/langtimaaetlun/langtimaaetlun-um-throun-meginflutningskerfis/>

³ Raforkuspá Orkustofnunar 2018-2050

Allar niðurstöður kerfisáætlunar byggja á Raforkuspá og verður því kerfisáætlun aldrei betri en gæði hennar. Þar eru tækifæri til betrubóta í upplýsingaöflun, úrvinnslu og spá um raforkuframboð.

Samstarf er mikilvægur þáttur í að láta flutningskerfið þjónusta notendur vel með hagkvæmum hætti. Leitast á við að fá stærstu notendur, og þar með stærstu greiðendur kerfisins, að borðinu við öll stærri verkefni.

Athugasemdir

Framkvæmdir í undirbúningi þurfa aðhald frá raunverulegum greiðendum

Norðurál hefur áhyggjur af því að það sé of langt bil á milli framkvæmdaáætlunar og verkefnaráða varðandi stærri verkefni, þannig að erfitt sé fyrir almenna hagsmunaaðila að hafa áhrif á og beita sér í yfirferð á hverju verkefni fyrir sig áður en það fer á borð verkefnaráða þar sem þátttaka er takmörkuð. Þetta á sérstaklega við um aðhald varðandi kostnað verkefna. Fulltrúar stærstu raforkunotenda myndu nýtast vel í þessu þar sem þeir eiga mikla fjárhagslega hagsmuni undir og hafa mikilvæga þekkingu sem nýtist við útfærslu og ákvarðanatöku.

Hugmyndir um stórtækar framkvæmdir vegna rafvæðingu fiskimjölverksmiðja vekja spurningar um hagkvæmni. Ljóst er að slíkir notendur starfa alla jafna lítinn hluta ársins, eða jafnvel alls ekki sum árin. Ef fara á í framkvæmdir til að þjóna síkum notendum sérstaklega er nauðsynlegt að tryggja það með óyggjandi hætti að kostnaður við slíkar tengingar lendi ekki á öðrum notendum. Það virðist með öllu óraunsætt að fara í miklar og dýrar framkvæmdir til að tryggja þeim öllum raforku sama hvar þær eru staðsettar. Auk þess má benda á að sumar þeirra nota frekar olíu en rafmagn eftir markaðsaðstæðum. Offjórðing í flutningakerfinu gæti þess vegna hæglega haft þveröfug áhrif þar sem hækkun flutningskostnaðar eykur líkur á olíunotkun. Skili kostnaðar- og ábatagreining því að framkvæmd sé óhagkvæm fyrir flutningskerfið og auki þannig kostnað raforkunotenda, en er talin þjóðhagslega hagkvæm af öðrum ástæðum, ættu skattgreiðendur en ekki stærstu raforkunotendur að borga kostnaðinn.

Ákall eftir gögnum sem styðja mat á núverandi aflgetu og mögulegar lausnir

Núverandi aflgeta á flestum afhendingarstöðum Landsnets er metin vera fullnýtt og að ekki sé hægt að auka afl að neinu leyti samkvæmt mynd 2-1.⁴ Þar virðist samt flokkurinn „0-10 MW“ hafa gleymst. Gott væri að fá nánari upplýsingar um hvað háir hverri staðsetningu þannig að hægt sé að fá betri hugmynd um hvort það séu flöskuhálsar, sniðmörk, spennuvandamál eða annað sem takmarka aukningu á aflgetu. Þetta gæfi þeim sem verið er að reyna að sannfæra um að uppbyggingar sé þörf meiri skilning á ástandinu og betri grunn til að taka afstöðu. Það er erfitt að sjá að staðan sé slæm út frá frammistöðuskýrslu Landsnets fyrir 2018, þar sem staðan virðist batna ef eitthvað er.⁵

⁴ Kerfisáætlun Landsnets 2019-2028, <https://framtidin.landsnet.is/langtimalaetlun/flutningsgeta-og-afhendingaroryggi-flutningskerfisins/>

⁵ Frammistöðuskýrsla Landsnets fyrir 2018, <https://2018.landsnet.is/islenska/frammistoduskysrsla/afhendingaroryggi/>

Landsnet telur nauðsynlegt að styrkja flutning milli Geitháls og Brennimels vegna aukins flutnings til höfuðborgarsvæðisins en það veldur Norðuráli áhyggjum að þrátt fyrir það sé þessi styrking ekki enn komin inn í framkvæmdaáætlun. Svör Landsnets eru á þá vegu að enn sé ekki komið að þessari framkvæmd í forgangsröðun Landsnets. Norðurál telur að þessi framkvæmd eigi heima framarlega í forgangsröðun og býst því við að sjá hana í næstu framkvæmdaáætlun sem nær þá út árið 2023. Samtímis er þó mikilvægt að halda kostnaði í lágmarki og er Norðurál tilbúið að halda áfram á þeirri braut að aðstoða Landsnet við stöðugleikastýringu flutningskerfisins sem og þróun annarra lausna.

Skortur á samráði við notendur

Það er mikill hagur fyrir Landsnet og samfélagið í heild sinni að meira samráð sé haft með raforkunotendum sem búa að sérþekkingu á flutningskefinu. Hugsanlega eru fjölmargar lausnir sem benda mætti Landsneti á til lækkunar á kostnaðar ef samráð er nýtt í meiri mæli. Norðurál fagnar því stofnun hagsmunaráðs en hefur áhyggjur af því hversu fjarlægð það er þeim sem mesta þekkingu hafa á flutningskerfinu og hversu óskýrt hlutverk þess virðist vera. Eins og áður kom fram, þá telur Norðurál að búa verði til vettvang aðgengilegan öllum hagsmunaðilum, þ.e. þeim sem greiða fyrir flutningskerfið, þar sem farið er yfir stærstu fjárfestingaverkefni áður en þau lenda á borði verkefnaráða.

Ómögulegt að raforkueftirspurn sé mætt með ótakmörkuðu framboði

Norðurál ítrekar að það er stór galli að Raforkuspá og sviðsmyndirnar séu einungis byggðar á áætlaðri raforkueftirspurn án tillits til framboðs. Þetta setur Landsnet í þá erfiðu stöðu að áætla upp á sitt einsdæmi hvar og hversu mikil raforkuframléiðsla verður til að mæta væntri eftirspurn. Eðlilegt væri að Orkustofnun sinni því hlutverki og leggjum við því til að Raforkuhópi Orkuspárnefndar verði framvegis einnig falið að útbúa framboðsspá sem tekur tillit til stefnu stjórnvalda og markaðsaðstæðna. Þá er nauðsynlegt að finna út úr því hvar smáar sem stærri virkjanir geti leyst staðbundinn vanda.

Undirliggjandi gögn þarfnast úrbóta

Það er óásættanlegt að kerfisáætlun sé byggð á ófullnægjandi upplýsingum eins og í tilviki gagna úr Raforkuspá og kostnaði við rekstrartruflanir. Nauðsynlegt er að uppfæra þessi undirliggjandi gögn með upplýsingum frá notendum a.m.k. annað hvert ár.

Líta á til stefnu stjórnvalda við lagningu jarðstrengja, ekki tæknilegs hámarks

Norðurál hvetur Landsnet til þess að leggja ávallt áherslu á að greiningar á áhrifum tæknilegs hámarks nýtingar jarðstrengja eru einungis til upplýsingar og samanburðar, ekki stuðningur við notkun jarðstrengja sem því nemur. Jarðstrengir hafa sína kosti og galla og henta stundum betur en loftlínur. Alltaf á að gæta hófs og vanda valið þegar kemur að notkun jarðstrengja. Þar skal stefna stjórnvalda höfð að leiðarljósi þar sem hún er líklegust til að skapa mesta sátt. Einn helsti ókostur jarðstrengja er langur viðhaldstími sem getur haft mikla röskun á starfsemi fyrirtækja, svo sem gagnavera og álvera, sem treysta á nær stöðuga afhendingu raforku.

Almennt varðandi framsetningu

Það er fagnaðarefni hversu mikið ítarlegri upplýsingarnar í kerfisáætlun og fylgiskjölum eru orðnar. Norðurál telur nauðsynlegt að meira aðhalds sé gætt í stærri verkefnum og að tækifæri séu til staðar til samráðs Landsnets og raforkunotenda. Norðurál er ætíð til taks hafi Landsnet eða Orkustofnun áhuga á að ræða mögulegar lausnir við uppbyggingu, rekstur og umgjörð flutningskerfisins.

Virðingarfyllt,
Guðrún Halla Finnsdóttir
verkefnastjóri viðskiptaþróunar
f.h. Norðuráls
GudrunHalla@nordural.is
696-9556